

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirli

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies.....	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
Zarina Itolmasova	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
Hasanova Sumanbar Hamroqulovna	

KATTALAR TA'LIMI TEKNOLOGIYASI: MUAMMOLAR, YONDASHUVLAR VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI

Davletova A.

Berdaq nomidagi QQDU tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada kattalar ta'limi texnologiyalarining nazariy asoslari, zamonaviy yondashuvlari va amaliy tatbiqlari ko'rib chiqiladi. Kattalar o'quv faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari, motivatsiyasi hamda texnologik yondashuvlar asosida qanday qilib samarali ta'lim jarayonini tashkil etish mumkinligi yoritiladi. Shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar va O'zbekistonda qo'llanilayotgan amaliyotlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: andragogika, texnologiya, masofaviy ta'lim, Moodle, Zoom, Google Classroom, kooperativ va interaktiv o'qitish, raqamli o'quv.

Abstract: This article explores the theoretical foundations, modern approaches, and practical applications of adult education technologies. It highlights the specific characteristics and motivations of adult learners, as well as how to organize an effective educational process based on technological approaches. In addition, advanced international experiences and current practices applied in Uzbekistan are analyzed.

Key words: andragogy, technology, distance education, Moodle, Zoom, Google Classroom, cooperative and interactive teaching, digital learning.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы, современные подходы и практические применения технологий образования взрослых. Освещаются особенности учебной деятельности взрослых, их мотивация, а также организация эффективного образовательного процесса на основе технологических подходов. Также анализируется передовой зарубежный опыт и практики, применяемые в Узбекистане.

Ключевые слова: андрагогика, технологии, дистанционное обучение, Moodle, Zoom, Google Classroom, кооперативное и интерактивное обучение, цифровое обучение.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda inson hayoti davomida o'qib-o'rganishga ehtiyoj sezadi. Kattalar ta'limi nafaqat kasbiy rivojlanish, balki shaxsiy taraqqiyot, ijtimoiy moslashuv va hayot sifati uchun ham muhim omil hisoblanadi. Global raqobat, raqamli transformatsiya va demografik o'zgarishlar sharoitida kattalar uchun ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida yuz berayotgan islohotlar va global o'zgarishlar, ayniqsa, katta yoshdagi shaxslarning ta'limga bo'lgan ehtiyojini sezilarli darajada oshirmoqda. Umrbod ta'lim g'oyasi asosida inson hayotining turli bosqichlarida kasbiy va shaxsiy rivojlanish uchun qayta-qayta o'qish zarurati yuzaga kelmoqda. Shu bois, kattalarni o'qitish – bu alohida yondashuv va texnologiyalarni talab qiluvchi pedagogik jarayon hisoblanadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda uzluksiz ta'lim tizimi, shu jumladan, kattalar ta'limini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ammo ushbu jarayonda foydalanilayotgan texnologiyalar, metodik yondashuvlar va amaliy mexanizmlarning chuqur tahliliga ehtiyoj mavjud.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy olimlar A. Kapp, M. Sh. Noulz, M. Forner, J. Dyui, E. Limdemann, E. Torndayk, N. Gruntvig, M. Xaydegger, K. Yaspers, J. P. Sartr, Y. N. Dyusher, D. V. Lorens, T. G. Braje, E. Erikson, R. Gould, O. Brim, Markinsney, H. Garner, Donaldson, Vigotskiylarning ilmiy izlanishlarida, shuningdek, M. Noulzning "Kattalar ta'limining zamonaviy amaliyoti. Andragogika yoki pedagogika" nomli asarida andragogikaning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari yoritilgan.

Doktor Jon A. Henshke o'zining maqolasida andragogikaning shakllanish bosqichlarini keng tahlil qilib bergan. Pedagogik malaka oshirish va qayta tayyorlash markazlari tinglovchilarini innovatsion texnologiyalar va raqamli ta'lim muhitida andragogik yondashuvga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari mavzusiga doir tadqiqotlar MDH olimlari tomonidan ham olib borilgan. Rossiyalik tadqiqotchilar S. N. Gabrov, T. A. Vasilkova, S. I. Zmeyov ilmiy ishlarida yuqoridagilarga qo'shimcha sifatida katta yoshlilar ijtimoiylashuvining o'ziga xosligi, inson hayotining turli bosqichlarida ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lishi, uzluksiz ta'lim g'oyalari asoslanganligi hamda andragogikaning mustaqil fan sifatida qabul qilinishi yoritilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'qitish texnologiyasi mohiyatan o'quv jarayonining barcha, ayniqsa, faol elementlari harakatlari va o'zaro ta'sirlarining muayyan tizimini nazarda tutuvchi o'qitish jarayonini tashkil etishni anglatadi. Shu o'rinda ikki jihatni ta'kidlab o'tish lozim. Birinchidan, o'qitish texnologiyasi nafaqat ta'lim beruvchining, balki eng avvalo, ta'lim oluvchining harakatlar tizimini batafsil ko'rib chiqadi. Ikkinchidan, u to'g'ri bajarilganda ma'lum natijaga erishishni ta'minlaydi.

Zamonaviy fan va amaliyot o'z arsenalida ta'lim oluvchilar va o'qituvchilarning har qanday ehtiyojlarini amalga oshirish uchun yetarli bo'lgan texnologiyalarning sezilarli xilma-xilligiga ega. Kattalarni o'qitish texnologiyasi – o'qitish jarayonining asosiy bosqichlari bo'yicha guruhlangan ta'lim oluvchilar va ta'lim beruvchilarning muayyan operatsiyalari, texnik harakatlari va funksiyalari tizimidan iboratdir. Katta yoshdagi insonlarning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat: yo'nalishni aniqlash, motivatsiya, bilish zarurati, tayyorgarlik, tajriba, o'z-o'zini boshqarish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Andragogika – bu kattalar ta'limining nazariyasi va amaliyotini o'rganuvchi soha bo'lib, pedagogikadan farqli jihatga ega. Uning asoschisi M. Knowles bo'lib, u quyidagi tamoyillarni ilgari surgan: kattalar – mustaqil va tajribali o'rganuvchilar; ular o'rganishga ichki ehtiyoj asosida yondashadilar; o'rganish real hayotga bevosita bog'liq bo'lishi kerak; ta'limda muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor. Shu bilan bir qatorda, kattalar ta'limida motivatsiya juda muhim rol o'ynaydi. Ular quyidagi sabablarga ko'ra ta'limga qatnashadilar: ish bilan bog'liq malaka oshirish ehtiyoji; shaxsiy o'sish va rivojlanish istagi; ijtimoiy faollikni oshirish; yangi texnologiyalarni o'zlashtirish zarurati.

Katta yoshdagilarning samarali ta'lim olish muammosi kontekstida "o'quvchilarning qobiliyatlari, ma'naviyati, mustaqilligini shakllantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va o'zini o'zi anglash istagini rivojlantirish uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish uchun o'quv jarayonining mazmuni va tashkil etilishini o'zgartirish"ni o'z ichiga olgan shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari qiziqish uyg'otadi. Ular orasida O.A. Ivanova quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- modulli o'qitish texnologiyasi;
- modulli-reytingli o'qitish texnologiyasi;
- o'qitishning modul-kredit texnologiyasi;
- moslashuvchan o'qitish tizimi;
- to'liq o'zlashtirish texnologiyasi;
- turli darajadagi o'qitish texnologiyasi;
- individual ta'lim trayektoriyalari texnologiyasi;
- paratsentrik o'qitish texnologiyasi;
- nazorat-tuzatish texnologiyasi;
- o'qitishning individual-brigada texnologiyasi;
- o'qitishning brigada-individual texnologiyasi.

Tarixan ta'limdagi loyihalar haqida J.J. Russo, I.G. Pestalotssi, F.A. Disterveg, K.D. Ushinskiylar gapira boshlagan. XX asrning 20-yillarida Amerika maktabi vakillari – dastlab J. Dyui, so'ngra U. Kilpatrik – o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtirish maqsadida muammolarni hal qilish metodi sifatida loyiha texnologiyasini joriy

etdilar. Kattalarni loyiha texnologiyalari orqali o'qitishda o'quvchining o'zi loyiha muallifi bo'lishi inobatga olinadi. Shuning uchun o'qituvchining faoliyati – muammoni topish uchun sharoit yaratish, loyihalashda zarur yordam ko'rsatish, vositalar, metodlar va usullarni tanlashda ko'maklashishdan iborat bo'ladi. Loyihani ishlab chiqishda pedagoglarning kasbiy qiziqishlari hisobga olinishi kerak. Katta yoshdagilarni o'qitishda loyihalar ustuvor faoliyat usullariga ko'ra bo'linishi mumkin. Masalaga chuqurroq yondashilsa, loyiha amaliyotga yo'naltirilgan bo'lib, ma'lum algoritmlar asosida amalga oshiriladi.

Onlayn ta'lim o'zining imkoniyatlari va mavjudligi bo'yicha klassik, kunduzgi ta'limdan qolishmaydi va ushbu masalada yetakchi o'rinni egallaydi. Masofaviy ta'lim olish imkonini beruvchi platformalarning paydo bo'lishi bilan nafaqat talabalar, balki maktab yoshidagi shaxslar hamda zamonaviy dunyo voqeliklaridan ortda qolishni istamaydigan allaqachon ishlayotgan avlodlar orasida ham ushbu ta'lim turiga bo'lgan talab ortib bormoqda. Masofaviy ta'lim o'qitishning mustaqil shakli bo'lib, o'qituvchi va ta'lim oluvchining o'zaro hamkorligini nazarda tutadi. 1980-yillarning oxirida birinchi shaxsiy kompyuterlar paydo bo'ldi va ular masofaviy ta'limni soddalashtirdi. XXI asrda kompyuterlar va internetni avtomatlashtirish ushbu ta'lim turining tarqalishi va undan foydalanishni sezilarli darajada soddalashtirdi. Mamlakatimizda barcha turdagi ta'lim tizimlari xalqaro andozalarga mos ravishda ishlab chiqilgan. Onlayn kurslar, turli o'quv portallari, videokonferensiyalar, test sinovlari katta shuhrat qozondi.

Texnologiya so'zining lug'aviy ma'nosiga to'xtalib o'tilsa, ushbu atama yunoncha "tehnos" – mahorat, san'at va "logos" – ta'limot, fan so'zlaridan tashkil topgan. Demak, texnologiya atamasi boshqa terminlar bilan qo'shilib, shu sohani rivojlantirish va mahoratini oshirish vazifasini bajaradi. Umumiy qilib aytganda, texnologiya – sifat jihatdan yangi masalalarni yechish uchun ta'lim evolutsiyasi bosqichini tayyorlagan obyektiv jarayondir. An'anaviy yondashuvlar o'qituvchi-o'quvchi munosabatiga asoslangan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga tayangan holda interaktiv va individual yondashuvni nazarda tutadi. Masofaviy ta'lim texnologiyalari (Moodle, Zoom, Google Classroom) yordamida kattalar ish bilan bir qatorda o'qish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Bu ayniqsa pandemiya davrida o'zining dolzarbligini namoyon etdi. Raqamli kutubxonalar, mobil ilovalar va video darslar mustaqil o'qish uchun samarali resurslardir. Kattalar ko'pincha o'ziga qulay vaqtda, o'z tezligida o'rganishni afzal ko'radilar.

Kattalar real hayotdagi muammolar asosida bilim olishga intiladilar. Shu sababli, muammoli vazifalarni hal qilish va loyihalar ishlab chiqish samarali o'qitish usuli hisoblanadi. "Peer-to-peer" o'rganish, guruhda ishlash, rolli o'yinlar orqali ta'lim o'zaro almashuv va tajriba asosida tashkil etiladi. Bu o'zaro fikr almashishni, refleksiya va mustahkam o'zlashtirishni ta'minlaydi. Moodle asosidagi modulli ta'lim texnologiyasi esa ta'limni qismlarga ajratib, har bir moduldan so'ng natijalarni baholash imkonini beradi. Bu o'quvchilarni mustaqil o'rganishga rag'batlantiradi. Kattalar ta'limida mavjud muammolar – vaqt yetishmovchiligi (ish, oila, ijtimoiy majburiyatlar), moliyaviy to'siqlar (ta'limning qimmatligi), psixologik to'siqlar (o'ziga ishonch yetishmasligi), axborot texnologiyalariga kirish imkoniyati pastligi – yechimlar orqali bartaraf etilishi mumkin. Yechimlar qatoriga moslashuvchan jadval va masofaviy kurslar, davlat granti va subsidiyalari, kattalar uchun psixologik qo'llab-quvvatlov hamda mobil va qulay texnologik platformalarni kiritish mumkin. Xorijiy tajriba misolida Germaniyada ikkilik (duallik) tizim orqali ish va ta'lim uyg'unlashtirilgan bo'lib, yoshlar va kattalar bir vaqtning o'zida ishlab, o'rganadilar. Bu metod iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi. Janubiy Koreyada esa raqamli platformalar orqali umrbod o'rganish konsepsiyasi joriy qilingan bo'lib, har bir fuqaroga bepul onlayn kurslar taqdim etiladi. O'zbekistonda "Professional ta'lim markazlari" va "Ishga marhamat" monomarkazlari orqali turli yoshdagi fuqarolar yangi kasb-hunarlarini egallamoqdalar, biroq metodik va texnologik jihatdan yangilanishga ehtiyoj mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kattalar ta'limiga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish murakkab hamda uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, u bir qator o'ziga xos muammolarni yuzaga keltiradi. Ushbu jarayon ko'p jihatdan o'qituvchining texnologiyaga bo'lgan yondashuvi, uni o'zlashtirishga tayyorligi va eng asosiysi, texnologiyani joriy etishga sarflanadigan vaqt bilan ta'lim sifati o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri belgilashiga bog'liq. Amalda ta'lim texnologiyalarining samaradorligi, avvalo, kattalarni o'qitishning psixologik, ijtimoiy va metodik xususiyatlarini chuqur anglashga tayanadi. Shu bilan birga, texnologiyalarni o'quv jarayoniga maqsadli, mos va adekvat ravishda tatbiq etish ulkan samaradorlikni ta'minlaydi.

Kattalar ta'limi hozirgi kunda nafaqat shaxsiy intellektual o'sish vositasi, balki mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida strategik resurs sifatida qaralmoqda. Zamonaviy ta'lim yondashuvlari individual ehtiyojlarga moslashtirilgan o'quv kontentini yaratish, raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanish, motivatsiyani oshirish va mavjud to'siqlarni kamaytirish orqali samaradorlikka erishishni nazarda tutadi. Shu asosda quyidagi

amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin: birinchidan, O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan raqamli ta'lim platformalarini ishlab chiqish va joriy etish; ikkinchidan, o'qituvchilar uchun andragogika yo'nalishida maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil etish; uchinchidan, ta'lim natijalarini baholashda kompetensiyaga asoslangan yondashuvni keng joriy etish; to'rtinchidan esa, ish beruvchilar bilan hamkorlikda malaka oshirish va qayta tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga tadbiq etish zarur. Bularning barchasi kattalar ta'limi sifatini oshirish, uning jamiyat va iqtisodiyot taraqqiyotiga qo'shadigan hissasini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Knowles, M. (1984). The Adult Learner: A Neglected Species. Houston: Gulf Publishing.
2. Merriam, S.B., & Bierema, L.L. (2014). Adult Learning: Linking Theory and Practice. San Francisco: Jossey-Bass.
3. Dunyo andragogika markazlari faoliyatiga oid tahlillar – YUNESKO hisobotlari, 2021.
4. Brookfield, S. D. (2013). Powerful Techniques for Teaching Adults. San Francisco: Jossey-Bass.
5. Knowles, M. S. (1980). The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. New York: Cambridge Books.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.